

ԴԵՐԱՆՎԱՆ ԱԲԵՂՅԱՆԱԿԱՆ ԸՄԲՈՆՈՒՄԸ

ԱՆՆԱ ԱԲԱՋՅԱՆ
Երևանի պետական համալսարան

Հոդվածում քննության են առնվում Մանուկ Աբեղյանի՝ խոսքի մասերի դասակարգմանը, «խոսք» եզրույթի կիրառությանը, դերանունների խոսքիմասային պատկանելությանը և իմաստային յուրահատկություններին առնչվող հարցեր: Քերականագիտության մեջ տարածված է այն տեսակետը, որ Մ. Աբեղյանի՝ խոսքի մասերի դասակարգման հիմքում ընկած է գլխավորապես իմաստային-շարահյուսական սկզբունքը, որտեղ գերակշռողը շարահյուսականն է: Մակայն դերանունների ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ շարահյուսականից առավել կարևորվում է այս խմբի բառերի ունեցած յուրահատուկ իմաստային հատկանիշը՝ այն, որ նրանք ոչ թե անվանում, այլ փոխարինում են արդեն անվանված առարկան կամ հատկանիշը:

Մ. Աբեղյանը չի կաշկանդվում և չի առաջնորդվում լեզվում արդեն գոյություն ունեցող խոսքիմասային դասակարգմամբ, այլ հետևելով եվրոպական և ռուսական լեզվաբանական մտքին՝ իր դասակարգման հիմքում դնում է հենց հայերենին բնորոշ հատկանիշների ուսումնասիրության և անկախ դասակարգում անելու սկզբունքը: Արդյունքում, թեև դերանունը՝ որպես ինքնուրույն խոսքի մաս (բառերի տեսակ), չի ընդունվում Մ. Աբեղյանի կողմից, այնուամենայնիվ նա անվանում և ընդունում է անձնական, ցուցական, հարցական, փոխադարձ, հարաբերական, անորոշ, ստացական դերանունների գոյությունը հայերենում՝ որպես գոյական, ածական կամ մակբայ խոսքի մասերի առանձին ենթատեսակներ:

Բանալի բառեր – *դերանուն, խոսքի մաս, բառերի տեսակ, շարահյուսական հատկանիշ, իմաստագործառական հատկանիշ, նախադասություն, ստացական դերանուն*

Համաշխարհային լեզվաբանության մեջ կան այնպիսի հարցեր, որոնց պատասխանների որոնումները սկսվել են հեռավոր անցյալում, շարունակվում են ներկայում և վստահաբար չեն անհետանալու նաև ապագայում: Այդպիսի հավերժ թեմաներից մեկը լեզվաբանների, քերականագետների համար խոսքի

* **Աննա Աբաջյան** – բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, ԵՊՀ հայոց լեզվի պատմության և ընդհանուր լեզվաբանության ամբիոնի վարիչ

Анна Абаджян – доктор филологических наук, профессор, заведующая кафедрой истории армянского языка и общего языкознания ЕГУ

Anna Abajyan – Sc. D. in Philology, Professor, Head of YSU Chair of History of the Armenian Language and General Linguistics

Էլ. փոստ՝ abajyan.anna@ysu.am ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3728-0862>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Մտացվել է՝ 02.02.2026

Գրախոսվել է՝ 09.02.2026

Հաստատվել է՝ 16.02.2026

© The Author(s) 2026

մասերի դասակարգումն է և դերանունների տեղը խոսքի մասերի համակարգում: Դերանունները՝ որպես առանձին բառախումբ, համընդհանուր են աշխարհի բոլոր լեզուների համար, այսինքն՝ բոլոր լեզուներն իրենց բառապաշարում, խոսքի մասերի համակարգում կարիք ունեն ունենալու այնպիսի միավորներ, որոնք չունեն անվանողական արժեք, այլ որևէ առարկա կամ հատկանիշ ցուցադրելու ընդհանուր իմաստ և իրադրային, փոփոխական բնույթ: Այդպիսով դերանուններին բնորոշ ընդհանուր իմաստային հատկանիշը նրանց ամենուր դարձնում է կարգ խախտողներ, ստիպում է հատուկ իրենց համար լրացուցիչ ենթակարգեր և ենթատեսակներ սահմանել: Այս ամենի պատճառը ոչ միայն դերանունների իմաստային առանձնահատկությունն է, այլև նրանց հնությունը, տարբեր ժամանակներում դրսևորման յուրահատկությունները: Մույն հոդվածում անդրադարձել ենք նախ այն հարցին, թե ինչն է ընկած Մ. Աբեդյանի խոսքի մասերի, հատկապես դերանվան բնութագրման և դասակարգման հիմքում, ապա թե ինչ սկզբունքով են Մ. Աբեդյանի կողմից դերանվան տարբեր տեսակները բաշխվում հայերենի խոսքի մասերի համակարգում:

19-րդ դարի վերջին և 20-րդ դարասկզբին խոսքի մասերի դասակարգման գործընթացը ավանդական ձևաբանական-տրամաբանական մոդելից վերափոխվեց ավելի իմաստագործառական մոդելի: Գլխավոր միտումն այն էր, որ շեշտվում էր, որ յուրաքանչյուր լեզու անհատապես պետք է ձևավորի իր քերականական կարգերը, հետևաբար նաև խոսքի մասերը: Այս սկզբունքի վրա մեծապես ազդեց Վիլհելմ ֆոն Հումբոլդտի այն տեսակետը, որ ներքին ձևը (քերականություն, իմաստային կողմ) և արտաքին ձևը (հնչյունական ձևավորում) պետք է տարանջատվեն, և առավել կարևորվի յուրաքանչյուր լեզվի ներքին ձևը¹: Իսկ ռուս լեզվաբան Լ. Շչերբան կողմ էր լեզուների ուսումնասիրությանը «իրենց սեփական տերմիններով, առանց ավանդական քերականության պրիզմայի»²: Նա ռուսերենի քերականության ուսումնասիրության մեջ ներմուծեց մի շարք նոր կարգեր, որոնցից կարևորներից է վիճակի կարգը: Ուստի եթե ավանդական քերականության մեջ, հետևելով դեռևս Դ. Թրակացուն, դերանունները ինքնուրույն խոսքի մաս էին, ապա 19-րդ դարավերջին, 20-րդ դարասկզբին դերանունները սկսեցին դիտարկվել որպես ոչ ինքնուրույն խոսքի մաս: Դասակարգման հիմքում իմաստագործառական հատկանիշն էր. դերանունները դիտարկվում էին որպես առարկաներին կամ հատկանիշներին փոխարինող բառեր: Այսպիսով՝ 20-րդ դարասկզբին քերականագիտությունը մասնավորապես բնութագրվում է լատիներենի կարգերից հեռանալու և յուրաքանչյուր լեզվի քե-

¹ Ste u Гумбольдт В., Избранные труды по языкознанию, М., 1984, էջ 113-114:

² Щерба Л., О частях речи в русском языке. М., 1928, с. 69. Լ. Շչերբայի այս հոդվածը համարվում է ռուսական և ընդհանուր լեզվաբանության դասական աշխատություններից: Այն ներկայացնում է խոսքի մասերի ավանդական դասակարգման արմատական վերանայում և հիմք է հանդիսանում ժամանակակից նկարագրական քերականության համար: Մ. Աբեդյանը «Հայոց լեզվի տեսություն» աշխատությունը գրելիս (1931 թ.) հաստատապես ծանոթ է եղել այս հոդվածին:

րականական եզակի համակարգի նկարագրության սկզբունքով: Դա լեզվաբաններին մղում էր մտածելու, որ բառերի դասերը համընդհանուր չեն, և սահմանելու նոր դասեր, որոնք ավելի լավ էին նկարագրում իրենց լեզուները: Հենց այս համատեքստում պետք է հասկանալ Մ. Աբեղյանի հետևյալ միտքը. «Պետք է, կարծում ենք, մեր քերականությունը կազմել մեր լեզվի համեմատ և ոչ թե ընդօրինակություն անել օտար լեզուների քերականությունների, որոնց բոլորի համար, ինչպես մի գերմանացի լեզվաբան գրում է, լատիներեն լեզուն Պրոկրուստեսի անկողինն է եղել, որի վրա նոր լեզուների քերականությունները չափելով ծայրատել են կամ բռնի կերպով քաշքշել երկարացրել»³:

Ինչպես նշում է Հ. Բարսեղյանը, Մ. Աբեղյանին քաջ ծանոթ էին և՛ Յ. Գրիմմի, և՛ Վ. Հումբոլդտի, և՛ Ֆ. Բուսլանի դրույթները⁴: Հենց Բուսլանի՝ բառի երկակի քննությունը՝ բառիմաստային և բառաքերականական, ընկավ Մ. Աբեղյանի խոսքի մասերի տեսության հիմքում: Նախքան խոսքի մասերի դասակարգմանը անդրադառնալը կարևոր է տարբերակել Մ. Աբեղյանի կիրառած երկու եզրույթ՝ բառերի տեսակ և խոսքի մաս: Առաջինը Մ. Աբեղյանը կիրառում է բառերի իմաստային բնութագրման համար, երկրորդը՝ շարահյուսական: Վերջինում է, որ «խոսք» եզրույթը հավասարվում է «նախադասություն» եզրույթին: Ինչպե՞ս է «խոսքը» կիրառվում «նախադասություն» իմաստով: Է. Աղայանի «Արդի հայերենի բացատրական բառարան»-ում *խոսք* բառի «խոսելու ունակություն», «մտքերը բառերով արտահայտելու կարողություն», «լեզվի իրական դրսևորում՝ որպես հաղորդակցման միջոց», «շարադրանք, գրվածք» իմաստների կողքին 6-րդ իմաստով նշվում է խոսքը՝ որպես հենց «նախադասություն, արտահայտություն», իսկ 21-րդ իմաստով ամբողջությամբ հղում է կատարվում «նախադասություն» բառին՝ «որպես քերականական ձևավորումով առարկայի ստորոգումը ներկայացնող բառ կամ բառերի կապակցություն, որն արտահայտում է ինչպես օբյեկտիվ իրականությունը, այնպես էլ խոսողի վերաբերմունքը այդ իրականության նկատմամբ»⁵: Այսինքն «նախադասություն» բառի լիարժեք իմաստը ամբողջությամբ վերագրվում է նաև «խոսք» բառին: Մ. Աբեղյանը, «խոսք» ասելով, հասկանում է հենց նախադասություն, իսկ «խոսքի մաս» ասելով՝ նախադասության անդամ: Նա «Աշխարհաբարի շարահյուսություն» գրքում կիրառում է «խոսքեր կամ նախադասություններ» բառակապակցությունը: Գրում է. «Խոսքերը կամ նախադասությունները, նայելով լրացումներին, սովորաբար բաժանվում են ամենից առաջ երկու տեսակի՝ համառոտ և ընդարձակ խոսքեր»⁶: Պարզ է, որ *խոսք* բառը կիրառվում է հենց նախադասություն բառի փոխարեն: Հետագայում բերված օրինակները՝ համառոտ խոսք, ընդարձակ խոսք, դրական և բացասական խոսքեր, հաստատական և հարցական խոսքեր, պարզ և բարդ խոսքեր և այլն, բոլորն էլ վերաբերում են հենց նախադասությանը: Նշենք, որ այսօր

³ Աբեղյան Մ., Երկեր, հ. 2, Եր., 2016, էջ 598:

⁴ Տե՛ս Բարսեղյան Հ., Հայերենի խոսքի մասերի ուսմունքը, Եր., 1980, էջ 163-164:

⁵ Աղայան Է., Արդի հայերենի բացատրական բառարան, Եր., 1976, էջ 597:

⁶ Աբեղյան Մ., նշվ. աշխ., էջ 453-455:

«ուղղակի և անուղղակի խոսք» արտահայտության մեջ *խոսք* բառը հանդես է գալիս հենց նախադասություն իմաստով: Հավելենք, որ «խոսք» բառը նախադասություն իմաստն ունի նաև ռուսերենում⁷:

Մ. Աբեղյանը իմացաբանական տիրույթում հավասար հարթության վրա է քննում առարկան և նրա հատկանիշը, այսինքն՝ գոյականը և բայը, ածականը: «Հայոց լեզվի տեսություն» աշխատության մեջ նյութական կամ իրական նշանակություն ունեցող բառերի երեք մեծ խումբ է թվարկում՝ առաջին տեղում նշելով գոյականը, այնուհետև ածականը, հետո նոր բայը: Առաջին հայացքից կարող է թվալ, թե նախապատվությունը տալիս է առարկա ցույց տվող բառերին՝ գոյականներին, սակայն իրականում հավասար հարթության մեջ է դիտում առարկան ու նրա հատկանիշը և մտածական-իմացաբանական, մեր մտքում ստեղծված մտապատկերների, դրանցով արտահայտված բառերի անվանումների միջև հետաքրքիր փիլիսոփայական կապեր դիտարկելով՝ նշում է, որ այդ պահին խոսելուց է կախված՝ որն ենք մենք առավել կարևորում: Օրինակը բերելով «կայծակ» և «փայլատակել» բառերի վրա՝ նշում է, որ եթե մենք կարևորում ենք ամպրոպի ժամանակ օդի մեջ երևացող լուսեղեն գիծը, ապա այն պատկերում ենք իբրև առարկա՝ կայծակ, իսկ եթե կարևորում ենք իբրև այդ առարկայի հատկանիշ-գործողություն, ապա անվանում ենք «փայլատակում է» բառով⁸: Այստեղ կարևոր է նկատել, որ երեք մեծ խումբ է հիշատակվում՝ գոյական, ածական և բայ:

Մ. Աբեղյանը խոսքի մասերը ձևակերպում է որպես բառեր, որոնք ունեն նյութական նշանակություն, մեծ մասամբ նաև ձևական նշանակություն: Դրանցից կազմվում է խոսքը, ուստի դրանք կոչվում են խոսքի մասեր⁹: Այստեղ դիտարկում է բայը, գոյականը, ածականը և մակբայը: Նկատենք, որ նույն աշխատության սկզբում մակբայը չէր հիշատակվում: Հավելենք նաև, որ ճիշտ ինչպես Շչերբան ռուսերենի համար, Մ. Աբեղյանն էլ հայերենում դժվարությամբ է մակբայը առանձին տեսակ համարում, և ճիշտ Շչերբայի նման նրան էլ դա կատարել «ստիպում են» մակբայակերտ ածանցները (ռուսերենում դա -о-ն է՝ *xopom-o*, *бьютр-o*, իսկ հայերենում՝ -որեն, -աբար և այլն):

Ինչպես նշել ենք «Դերանվան արբահամյանական ըմբռումը» հոդվածում, Մ. Աբեղյանը իր «Աշխարհաբարի քերականություն» և «Հայոց լեզվի տեսություն» աշխատություններում կատարում է խոսքի մասերի իմաստաբանական-շարահյուսական դասակարգում և դերանունը բաշխում է հարաբերակից համապատասխան խոսքի մասերի մեջ¹⁰: «Հայոց լեզվի տեսություն» աշխատության մեջ բայից բացի, գոյականը, ածականը և մակբայը առանձնացվում են որ-

⁷ Ст' у Толковий словарь Ушакова, М., 1939, т. 3, с. 677:

⁸ Ст' у **Աբեղյան Մ.**, նշվ. աշխ., էջ 25-26:

⁹ Ст' у նույն տեղը, էջ 105-107:

¹⁰ Այդ մասին տե՛ս **Աբաջյան Ա.**, Դերանվան արբահամյանական ըմբռումը, «Բանբեր Երևանի համալսարանի. Բանասիրություն», Vol.16, N 3(48), 2025, էջ 90:

պես ինքնուրույն անուններ, իսկ նրանց ենթատեսակներ են համարվում թվականը, դերբայը և դերանունը: Գոյականի ներսում առանձնացնում է անուն (բուն գոյականները, թվականները (ըստ Մ. Աբեղյանի՝ տասնյակ, հիսնյակ), դերբայները (անորոշը)) և դերանուն (անձնական, մասամբ ցուցական, հարցական, հարաբերական) հակադրությունը: Նույն սկզբունքով ածականի ներսում առանձնացնում է անուն (բուն ածականները, քանակական և դասական թվականները և ենթակայական, հարակատար դերբայները) և դերանուն-ածական (ցուցական դերանունները): Մակբայի ներսում առանձնացնում է անուն (բուն մակբայները՝ ազատորեն, քաջաբար, թվականները (երկիցս, երիցս), համակատար դերբայը) և դերանուն-մակբայ կամ դերանվանական մակբայ՝ աստ, անդ, ուր, այստեղ և այլն¹¹: Մի կողմից՝ թվականը (թվի և համարքի գաղափարով), դերբայը (բայիմաստով՝ առանց դեմքի) և դերանունը (ոչ հաստատուն նշանակությամբ) միավորվում են որպես գոյականի, ածականի և մակբայի երկրորդական տեսակներ, մյուս կողմից՝ տարանջատվում են իմաստային առումով, որովհետև թվականը և դերբայը ունեն անփոփոխ, հաստատուն նշանակություն, դրանով էլ մտնում են անուն տեսակի մեջ, իսկ դերանունը հաստատուն նշանակություն չունի, հետևաբար մնում է որպես առանձին, ինքնուրույն ենթատեսակ:

Աբեղյանին ժամանակակից և նրան հաջորդած եվրոպացի և ռուս քերականագետներին, ըստ դերանունների դասակարգման իրենց մոտեցման, կարելի է բաժանել երեք խմբի.

1. Քերականագետներ, որոնք դերանունը համարում են առանձին խոսքի մաս (Բլումֆիլդ, Եսպերսեն, Լոմոնոսով):

2. Քերականագետներ, որոնք մերժում են դերանունների գոյությունը՝ որպես առանձին խոսքի մաս (Վանդրիես, Պոտերնյա, Ակսակով):

3. Քերականագետներ, որոնք դերանունները մասամբ են համարում խոսքի մաս, մասամբ էլ տարաբաշխում են այլ խոսքի մասերի մեջ (Վինոգրադով, Կոիլով և այլք):

Բոլոր դեպքերում դերանունները համարելով խոսքի մասերի առանձին ենթախումբ՝ Մ. Աբեղյանը չի մերժում և ամեն անգամ շեշտադրում է դերանունների արտահայտած՝ մյուսներից տարբերվող իմաստը, այնպիսի իմաստը, որը որևէ այլ խոսքի մաս չունի: Հենց դրա համար էլ, եթե թվականն ու դերբայը նույն հարթության վրա են դիտարկվում անուն (գոյական, ածական, մակբայ) խոսքի մասերի հետ, դերանունը հակադրվում է դրանց՝ որպես առանձին ենթատեսակ: Շարահյուսական գործառույթի գերակայությունը երևում է հենց դերանունների՝ ինքնուրույն խոսքի մաս չհամարելու փաստում, քանի որ եթե

¹¹ Տե՛ս նույն տեղում, էջ 316:

իմաստային առումով դերանունները ներկայացնում են բոլորովին ինքնուրույն խումբ, ապա շարահյուսական տիրույթում նրանք տարրալուծվում են մյուս խոսքի մասերի մեջ:

Մ. Աբեղյանը «Աշխարհաբարի քերականություն», «Հայոց լեզվի տեսություն», «Գրաբարի քերականություն» և այլ աշխատություններում կիրառում է դերանունների հետևյալ տեսակային անվանումները՝ անձնական, ցուցական, անորոշ, հարցական, փոխադարձ, հարաբերական (շաղկապական), ստացական: Ե՛վ գրաբարի, և՛ աշխարհաբարի համար Մ. Աբեղյանն ընդունում է ստացական դերանունների գոյությունը՝ դրանք անվանելով մերթ ստացական դերանուններ, մերթ ստացական ածականներ¹²: Աշխարհաբարի համար դրանք համարում է սովորական ածականների նման գոյականներին նախորդող և անփոփոխ մնացող բառեր: Նա կարծում է, որ դրանք ոչ թե անձնական դերանվան սեռական հոլովաձևերն են, այլ ստացական դերանուններ: Իսկ որպես անձնական դերանունների հոլովաձևեր ընդունում է միայն *ինձ, քեզ, մեզ, ձեզ, իրեն* ձևերը՝ դրանք համարելով սեռական-տրական հոլովների ձևերի նույնացման օրինակ: Գիտնականը նշում է, որ այստեղ ինքը հետևում է Ս. Պալասանյանի և Ա. Այտընյանի օրինակին, որոնք **իմ տեսածը, մեր բնակած տունը, քո գոված աշակերտները, իմ տեսած անտառը** օրինակներում դրանք համարում են ստացական դերանուններ¹³: Այսպիսով՝ Մ. Աբեղյանը նույնպես ընդունում է ստացական դերանունների գոյությունը աշխարհաբարում, բայց նշում է նաև, որ աշխարհաբարում դրանք դրվում են նախադաս, կիրառվում են անփոփոխ, քանի որ համաձայնությունը չէ նրանց և գոյականի կապակցման եղանակը:

Եզրակացություն

Ըստ Մ. Աբեղյանի՝ դերանունները բառեր են, որոնք չունեն անփոփոխ բառային իմաստ, այլ ամեն անգամ նշանակում են որևէ առարկա կամ հատկանիշ՝ կախված իրադրությունից:

Մ. Աբեղյանի և Լ. Շչերբայի խոսքի մասերի դասակարգման համակարգում կան հստակ նմանություններ: Ե՛վ Մ. Աբեղյանը, և՛ Լ. Շչերբան դերանունները առանձին խոսքի մաս չեն համարում: Լ. Շչերբան նշում է, որ դերանունը իմաստային-գործառական խումբ է, այլ ոչ թե քերականական կարգ, և ճիշտ ինչպես Մ. Աբեղյանը, դերանունները տարաբաժանում է հիմնական խոսքի մասերի միջև: Սակայն ի տարբերություն Շչերբայի, որի դասակարգման հիմքում ձևաբանական հատկանիշն է, Մ. Աբեղյանի դասակարգման հիմքում գերակշռում է իմաստային-շարահյուսական հատկանիշը:

¹² Տե՛ս նույն տեղը, էջ 584-585:

¹³ Տե՛ս նույն տեղը, էջ 586:

Խոսքի մասերի դասակարգման մեջ շարահյուսական հատկանշի կարևորությամբ շատ հաճախ միննույն բառը շարահյուսական տարբեր պաշտոնների պատճառով իբրև տարբեր բառեր է ընկալվում: Օրինակ **ինչ** բառը մերթ դիտվում է որպես հարցական անուն, մերթ անորոշ անուն (երբ գործածվում է որպես ենթակա կամ խնդիր), մերթ ածական անուն կամ մականուն (որպես որոշիչ կիրառվելիս):

Նույնիսկ երբ Մ. Աբեղյանը առանձին խոսքի մաս չի համարում դերանունը, այնուամենայնիվ կիրառում է *անձնական, ցուցական, հարցական, անորոշ* դերանուն եզրույթները, ինչը հասկանալի է դարձնում, որ նա, ինչպես նախորդ քերականները, ընդունում է դերանվան գոյությունը՝ որպես առանձին բառերի տեսակ, լեզվական համակարգի առանձնահատուկ միավոր:

Մակայն պետք է նշենք, որ բառերի շարահյուսական դասակարգման հիմքում անխուսափելի է բառերի ունեցած բառային նշանակությունները անտեսելը, ինչպես նաև հենց շարահյուսական կիրառությունները հիմք են դառնում ձևաբանական տարաբնույթ փոփոխությունների: Ուստի կարևոր է բառերի խոսքիմասային դասակարգման հիմքում դնել և՛ իմաստային, և՛ ձևաբանական, և՛ շարահյուսական իմաստագործառական հատկանիշները:

АННА АБАДЖЯН – Концепция местоимений М. Абегаына. – В статье рассматриваются вопросы, связанные с классификацией частей речи М. Абегаына, применение термина «часть речи», принадлежность местоимений к определенным частям речи и их семантические особенности в армянском языке. В армянском языкознании широко распространено мнение, что в основе классификации частей речи М. Абегаына лежит синтаксический принцип, но изучение местоимений показывает, что параллельно с синтаксическим принципом учитывается и уникальная семантическая особенность слов этой группы: они не называют, а заменяют уже названный объект или признаки этих объектов.

Уже существующие в армянской грамматике традиционные классификации частей речи для М. Абегаына не были догмой, он, следуя европейской и русской лингвистической традиции, основывает свою новую независимую классификацию на принципе изучения особенностей, характерных для армянского языка. В результате, хотя М. Абегаына не признает местоимение самостоятельной частью речи (типом слова), тем не менее, он признает существование в армянском языке личных, указательных, вопросительных, взаимных, относительных, неопределенных, притяжательных местоимений как отдельных подтипов существительных, прилагательных и наречий.

Ключевые слова: местоимение, часть речи, тип слова, синтаксическая особенность, семантико-функциональная особенность, предложение, притяжательное местоимение

ANNA ABAJYAN – The Perception of the Pronoun by M. Abeghyan. – The article examines M. Abeghyan’s classification of parts of speech, his use of the term *խոսք* (“word/speech”), and issues related to the part-of-speech status of pronouns, as well as their semantic characteristics. In traditional grammar, it is generally accepted that Manouk Abeghyan’s classification of parts of

speech is based primarily on syntactic principles. However, an analysis of pronouns reveals that, alongside syntactic criteria, Abeghyan also takes into account a distinctive semantic-functional feature of these words—namely, that they do not name objects or qualities directly but substitute for entities or features that have already been named.

Rather than adhering to the established part-of-speech classifications of his time, Manuk Abeghyan follows European and Russian linguistic traditions, placing at the core of his system principles that reflect the specific characteristics of the Armenian language and aiming to construct an independent classification.

As a result, the pronoun is not recognized by Manouk Abeghyan as an independent part of speech (or type of word). Nevertheless, he acknowledges and describes the existence of personal, demonstrative, interrogative, reciprocal, relative, indefinite, and possessive pronouns in Armenian, treating them as distinct subtypes of nouns, adjectives, or adverbs.

Key words: *pronoun, part of speech, type of words, syntactic feature, semantic-functional feature, sentence, possessive pronoun*

Գրականության ցանկ

- Աբաջյան Ա., Դերանվան արբանաբանական ըմբռնումը, «Բանբեր Երևանի համալսարանի. Բանասիրություն», Vol.16, N 3(48), 2025: [Abajyan A., Deranvan abrahanyakan ěmbĕrnumĕ, «Banber Yerevani hamalsarani. Banasirut'yun», Vol.16, N 3(48), 2025]:
- Աբեղյան Մ., Երկեր, հ. 2, Եր., 2016: [Abegyan M., Erker, h. Z, Er., 2016]:
- Աղայան Է., Արդի հայերենի բացատրական բառարան, Եր., 1976: [Aġayan Ē., Ardi hayereni bac' atrakan baġaran, Er., 1976]:
- Բարսեղյան Հ., Հայերենի խոսքի մասերի ուսմունքը, Եր., 1980: [Barseġyan H., Hayereni xoski maseri usmunġĕ, Er., 1980]:
- Гумбольдт В., Избранные труды по языкознанию. М., 1984. [Gumbol'dt V., Izbrannye trudy po yazykoznaniiyu. M., 1984]:
- Толковый словарь Ушакова, М., 1939. Т. 3. [Tolkovyy slovar' Ushakova, M., 1939. T. 3]:
- Щерба Л., О частях речи в русском языке. М., 1928. [Shcherba L., O chastyakh rechi v russkom yazyke. M., 1928]: